

Рок I

НОВИ САД 20 априла 1934

Число 2

ЗАРЯ

ОРГАН КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНОГО СОЮЗУ ЮГОСЛОВЯНСКИХ РУСИНОХ

РЕДАКЦІЯ И АДМИНИСТРАЦІЯ
Нови Сад, Футошки пут број 199

Предплата на рок 50 Динари, на пала рока 25 Динари
ПООДІЮКЕ ЧИСЛО 1 ДИНАР

ПО НОВЕЙ ДРАГИ!

Погреба єднай моцнай звєдини у нас Русинох, але вецей на швєтской подлоги, явела ше скоро после швєтской войни. До швєтской войны нашо потреби були скоро исключиво вирски. Швєтска война дала прилику кожному, да ше поближей упозна зос стварним животом. За нашого пред войну богоубойного Русина, война була добре школа. Потим принадал славянському елементу то у Русинови нарочите поверене ані на єдним месце не мали и прете в нім поступано беззбріюко осим ізнимки, котра свою національну свідомості прикриваць знала і могла. Пре исту причину бул виложени патій, проганяю и запестравляю, але бені през того искушанс добреїх інкарн видокруг, множе искусством своє ограничено значе, оружа ше мало по мало, ослабадзе ше улізу, котри віякого стварного напретку не давал. Ослободза ше терхоз, котри го тримали у заблуди, біза самосталнейши и ствара себой властити погляди на живот.

Побидою славянства у швєтской войни и на мирових конференциях нашо син за дзень сстварени. У своїй новей и милей отчизни Югославії, Рушаяк постал Русином, начало — да останеме яки аже — оборене и ми зме постали цо зме.

Перших мешацех по войни наш Русин находзи ше на обнови свойого упропасченого добра (през войну). Лічи свойо през войну намучене и ослабене цело, одмара ше и забува грозоти войни, на свой спосіб представля причину и наслідки войни. Война ше забува, живот добива свой нормални ток и наступа нормална политичка ера. У створенай политичкай борбі, без сигурнай ориєнтації мудрує и маневрира вецей бяз як успішно. По огляду на других а дзе покус и на потстрек явного мишлення преноши мудроване зос политичнаго терену на национални, на просвітни и т. д., ірави упоредзеня национални, вирски, сталешки и ствара ше у нього нездовольство.

Констатує: язык — полни зос непотребными примесами не славянского походzenia, облечиво — особено женске, кухня, обичаі, здравствена хигиена, шыдко то иноши жыг минулого століття застарелосці, котре би требало хоч и не корсніги пременки а воно голем подарену огладзеносці. Старане о тим юхго из водзі — бо ше не находзі поволанін зато.

Род такими приликами односно околносцями явля ше покрет с початку ограничени и слабежки а котры ше на скоро претвара у народни, освяя висе вецей и вецей, залана як пламень, найпрыц сідеч га други и за кратке време кажды націі замал. Исти покрет ще формира на чоле зос панеми Др. Мілутіном Губишом, Владиславом Поляком, Др. Александром Сакачом, Др. Шариком и другим народним борцем у Просвітно-культ. Союз Юго-Русии, дакле у звядину за чуваше и унапредоване нашого общего добра.

Покрет, односно Сюз, до нешкіа през добрих пол рока вытрымал ошту критику и в тих утверджене його право на живот. Ідея и задача нашей звядини є ясно зададзена друштвеним правилама Сюзу а у главним у першым числу „Зарі“, званичного органа К. П. С. Ю. Р. е и пратолковані.

Як видземе, браца Руснаци, приступачня за іаждого хто национально свідоми, кому наше обще добро лежи на шерцу, хто ма благу славянску душу, хто осеча же припада велькому славянскому стаблу, хто ма и мало идеалносці у себе, хто є за націі добри обичаі, нашу писню, без обзира на старосц и сталешку приладносці.

Зато, браца Русини, дайме и ми ёден обол (ситни прилег) на алтар звядничкого діла, узиш же ше за члена КПСЮР, подупреме туту акцию за котру зме шыцкі эднедумны и одредзени а награда нам будзе задовольство при подумки же часточку пісбиди одно-сно успіху и ми сами ношиме.

Н. Сад 24. IV. 1934. Петро Поповицкі

СИЛА УДРУЖЕНИЯ

Кажди свидомити поєдинець культурного народу є организовані (уписани) по культурних, просвітих, національних и економських друштвах. Од якого то значаю можеме ще пресвідчиць, кед попатриме роботу напредніх народів. Красни приклад мame у братох Чехох. Пред воїну, док іще под Австрою були, твердо ще тримали и чували своє народні права и обичаї. Чejка то робота була, бо власць була німецька (австрійська), онколіні були Немцами а боме и змишані з німами. Виками були под тим ушлівом и приціском. Но вони ще не лем отримали але и з дня на дзень вже моцніші були.

Інтелигенція їх ще завжала и ізуморно робела на прошищованню, на омоцьованню народній свидомосці, на величаню шицького того цо їх народне, чеське. Основали соко, до нього ще народ уписовал, та поткреплювал як свою целу так и душу. Основали разні культурно просвітні друштва, коло котрих зберали народ, поучовали го, новини, книжки видавали, заинтересували свой народ, да чим вецей чита, да ще почує Найглавніші організації им була а и тераз є „Матица Чеська“, коло котрой ще зберали як почли по кошицьох. То моцна культурно-просвітна організація, до котрой ще шицькі уписували. Помагал ю кажди Чех и кажда Чеська. Цо за них „Матица Чеська“, то ще видзи по тим, же кед ще на Матицу зберало та не було того хоч як худобни бул, вон дал кельо могол. Аж и тотці котридалко були у судзих крайох и худобни службі, котри далко од своєго дома служели, кед в нідзелю ишли на танець, лебо другу разоноду, не забули охабиц даскельо грайцери на свою Матицу, котра святиня и нешка кожному Чеху ходж дзе вон на швеце бивал. На таки способ могли отримац не лем свою основни и стredні школи але и високу школу, універзитет, дзе ще образували лікарі, правники, професере и священикі на своїм родним народним языку. Далей техніку, за образовані инженерох, машинских, архітектичких, польопривредних и т. д. и разні стручни виши школи. На тот способ мали и своїх, на своєму языку образуваних и школованих людзох, котри на разных польох науки образували и свой народ.

Нет того Чеха котри бы не бул записаний до єдного друштва, кед же є не членом у даскельих. Ту ще часто сходза, отримую преподавання, отримую дилетантски театри, хори и музички друштва. В лене кажду нідзелю роботніци уж вчас рано иду на излети, а друштвена музика їх грає. Кажда професия ма своє удрожене: месаре, столяре,

коваче и т. д., аж и чистаче уліци маю свою удроженя, та и вони зос своє друштвену музыку иду на излет як и други, да ще отпочину и приберу нови сили за роботу у идущим тижню.

Од своїх братох Чехох и нашо Словаки у Бачкей вжали приклад. И вони ще збераю коло своєй Матици у Бачких Петровцох, приноша на ю вельки жертві, маю свою гімназію и польопривредну школу, ходж и їх мало єсг, лем двараз тельо кельо нас. Маю, бо похопели цо значи слова и удроженя, знаю же лем так буду напредни, кед ще о том сами буду старац, не боя ще труду и жертві принесц на олтар своего напретку и просвищеня.

А як ми Русини стоіме? Йще кущик та ніяк. Зато ще мушиме и мы удрожовац, мушиме буц сложни, бо лем так и ми покажеме, же зме годни напредовац исто так як и други коло нас. Наш народ трудолюбиви, вредни, бистри, лем треба кущик охоти да укаже и гу культурно-просвітному напретку, та и ми завежнеме место медзі першима як нам то и швечи.

МАРМАРОШСИХОТ—ТАЛЕРХОФ

Тоти два меначарним словима записані, до исторії нашого, руского народу. То Голгота страдання наших братох котри жилю на Карпатах. Того року є двацять літниця смутку за Русинох на Поткарпатской Руси Мармарошсихотского процесу а исто так з другої сторони Карпат в Галичини, кед вибила война Талерхоф ма свою исторію. Мало з вас дахто чита новини з Поткарпатской Руси та вам зато у кратко опишеме и єдно и друге.

Мармарош сихотски процес ма буц записані до исторії бо причини пре котри до нього дошло приведли гу страданю поткарпаторусих селян, котри були теди єдини и ісключительни носителі рускосци. Інтелигенція руска ступела до служби напором мадярской держави, мадяризациї. Інтелигенція хоч була руска образована по мадярских школах, кед ще дому врацела и завжала места по варошох и валах, як оштински и други урядники, не лем же медзі собу бешевовали по мадярски але и по своїх обисцох ісключivo лем по мадярски бешевовали, свою дзэци у мадярским духу образували. Мадярской держави пошло за руку, да змадяризує руску інтелигенцию. Тераз требало и селянох (земледілцох) змадяризовац. Заведени були мадярски державни школы, у котрих дзэци учли же нашо славни прадідове походца сд Арпада. Селяном то чешко падало. Чешки условия по соціяльні живот руского народу з дня на

дзень ше згоршвал, бо не було рускай чисто-
бодней штампи, ані ше не могли осніваць
національни друштва. Руска народна свідомісць
и дух жил у народу, але не нашол
своєго вираження. Руска савість ше бунела
против вражого (неприятельського) насилия,
але у тим ше ніч не постигло бо не було
кому дзвінку глас протесту. Народ цихо,
щерпеліво и пасивно подношел удари великомагнатського денационалізаторського режиму,
але моцнела його руска душа и било у нім
руске сердце. Врагу ше удало рускому народу
одняць його інтелигенцію и потчинці своєї
волі и саме священство, але му ше неудало
вирваць руску душу карпаторуського селяна,
Кед народ видзял же ше безозирна мадяризація
уцагла не лем до інтелигенцій, не лем
до школи, але и до найвекішій його святыні
и до церкви на концу реаговал перехідом в
православие.

Руски селяне без своєї інтелигенції
охабени на самих себе були нэспокойни.
Національне його чувство гледало одушки, гледало цож нове, леніве, гледало свої національні спас. Да по старому остало не
гледали би вони ніч жили би себе счастливо
у грекокатолицькій вири зоз національним
священиками. Гледали спаса у православию,
бо думали же ше на тот способ ослібодзі
змадяризованих священикоў; думали же зоз
православним священиками з Галичини и зоз
Русії достаню своїх національних паноцох,
котри з німа буду дзеліць кожде добро и зло
та им буду спашени и язик и обичаї буду
очувані. Покрет їх чисто національны.

В таких случаях ше являю політичні
судски процеси цо не удалосць ново зачинаю-
цого двіження, але наоборот закончене опре-
дзеленей етапи історії. Под таким углом
треба патриц на Мараморош-Сихотски процес.
Штампа широм велького швeta ше заинтересо-
вала за тот процес а поготово славянска
а найвецей руска, галицька. Львовски кождо-
дзени новини „Прикарпатская Русь“ у своім
числе 1255 од 22. I. 1914. писала слідуюче:

„В 1903 року бул процес против селян
Изи. Цали тот валал громадне заявел мадярским власцом о своєму переходу з униї в
православие. Поводом того случаю преношели
ше гласи же священик Изи освітний угор-
руски писатель о. Раковский, котри уложел
велью труду для просвіщення угорских
селян бул ворогами отровани. Таинства шмерц о. Раковского послужела як непосредни
поворот переходу цалого села в православие.
Но уж теды ше мадярски власци трудзэли
задавиц покрет, котри так нагло вибил. Даске-
лью батальони німецких воякох послали на
постой в Изу. Они знищовали материяльно

жительюх насінованы іх ініціатывы. Власци
кладли на тих котри оставали упорно при
православию покути од 100—200 корон за най-
менши причини. Богачши селяне: Аким Ва-
каров, Васілій Лазэрь и Васілій Кемень а
з німа около ста других були преданы суду
по § 172 мадярского закона — за „потстреч-
ательство против установлених власцей“ цо
и тераз. Именовані троме достали по 14 мес-
щици арешту а други од 6—12 месщици и
пенежную казну (сам Вакаров у истраги бул
забиты).

Шицко то ясно доказує, же ход роста
православного двіження в П. Руси, ктори при-
вед до Мараморошкого процесу, ма значайну
традицію и глібоки корень в історії національно-
го відродження. Іменовані троме достали по 14 мес-
щици арешту а други од 6—12 месщици и
пенежную казну (сам Вакаров у истраги бул
забиты).

Почим либеральні мадярски закон дону-
щал шицки вири та и православну (Серби и
Румуни) треба было обвиненю дац политички образ. Таке обвинене зготавел мадяр-
ски королевски прокуратор Иллеш Андор (син
руського уніяцткого священика Ільяшевича
зоз Ліпши). Обвиненіє так формулована же
обвиненій ліца були у сношеню гу православ-
ним діяльством з Русії и Буковини и з німа
ше дозварели шицких Русинск у Мадярской
превесц на православие и так подлянуць киев-
скому православному патріарху. А то шицко
мало за крайній циль присоединение крайох
у котрих живе руски народ рускому государ-
ству и подложиц их скіпетру рускаго царя.
Доставали на тоти роботи и пенежи с поза
граніци. Молитвені мали з Галичини и з
Русії у котрих були молитви за руского царя
и дом та то брали за доказ велеиздайнич-
кого діяльства. Главни шведок бул інспект-
тор поліції Дулишкович (и то Русин), котри
бул и главни агент прокуратор, шарел лётки
а вец их зберал як материял за опружку.

Позаперано було 189 селянох од 17 до
64 роки старосци. Затим зменшили число
жертвах на 94 от котрих 32-ом главним об-
виненім досудзели 39½ роки. Процес окон-
чени 3. III 1914 року та прето тот дзень
глібоко записані до шерцох поткарпатских
селян.

Талерхоф голтота Галичан. 1914 року
кед силне руске войско розбило австрійско-
німецки армії, Австро-Мадяре да би оправ-
дали свой пораз, обвиніли як издайникох
невиних селянох, котри не крили же у юх
першох руско шерцо биє и вишали юх тися-
чами. Котри на живу остали з тих тисячи
сдагнали до интернації до Талерхофу и до
тюрмох в Терезине. Талерхоф то поляна у
Австро-Угорштаті, але велью тисячи озох, мацерох, же-

нох, братох, шестрох и дзецех галицких не розплаче, кед меню Талерхайф учує. Аб і не чудо бо скоро кожда з іх ма дакога захованого там зос своіх наймалих, котрих знічела австро-мадярска сонадестска і котра ай на так страшни спосіб не могла задавиц іх руски дух и забиц іх руске інерцо, котре и іешка жне, будзе жиць дагод и едся Рус жизнь.

ЛІНОСЦ (ІНЕРЦІЯ) ЧЛОВЕКА ЯК ВІДНИ ПРОЦІВНІК НАПРЕДКУ

Чловек, по природи, проциви не каждай новосци хтору стрета у живоце, па гоч у якей фурми ше зявлює. И то не лем же ше нешкайши чловек буні новосцам, але од самаго початку його сотвореня. Ище нашо прародителі: Адам и Ева, як перши людзе, указали тот елемент процивеня, кед зос заказаного древа плод окушели, хторы им були забранети уживац. Розказ Божи процивел ше ї волі и вони у тей нагоди чувствовали тот розказ за свойого процивніка.

Чи ше не процивел дух людски каждай новей появі и каждай новосци у живоце и у дальшим розвою? Наведзме лем даскелью примеры хтори ше даю доказац. Нашо прадідове и дідове процивіли ше новим справом у економії и поєдинні друго несцелі прияць копачи плуг, прето же ше им видзело з руками лепше окопана кукуріца. Так исто було и зос другима модерністама видумкамі. Непросвищены мужики у Русії при появі локомотиві мали страх од ней, думаюци же то чорт, а іешка ше тельо тисячи вшеліякіх терхох превожа на ней, а страх изчезнул од ней. Іешка ше дзесі нэ плаша од автомобіла, аероплана и других машинах, док людзе у початку називали дяблом спомнуги справи. Не лем же ше процивел чловеческих дух матеріяльнім, спіплівім стваром, але так исто и кед ше зявела даяка нова наука, нови изапрями у науки и знаносци, нашло ше віше людзох хтори осудзували новосц и гледали средства да зніца нову появу, хтора ше проциви уродзеней людской ліносці. Сократ мушел випиць чашу отрова прето же ше його наука о моралу кошела зос тедышнім опіщым мінініем у Атіні. Галілей бул спалены пре доказ же жем округла, бо ше то процивело „святыму писму“ у хторым іншак пише, а Коперник, хтори доказовал же Слунко центар (штредок) и же ше жем и други планеты круца коло нього, бул тиж покарани, але не од страни неукіх и непросвищених людзох. Баш ше просвищены процивіли новим твердзеньем Коперника.

Сам Христос котрого наука візвала процивіс у імерцах фарисеях і садуцейах, умар на кріжу як збейнік, як естатній чловек, прето же проповедац правду, хтора завадзала Іуда іх поглаваром; прето же глашал мир и любов, прето же мал добро и помогал чесочним, мушел ше склоніць людской злоби зос драги и завершиць свою місію медзі обещаніма, на кріжу, рэзбайнікамі, як процивнік державного и дружтвеного порядку тэдышніх часох, чом? Зато, же людзе т. е. чловек ма у себе элемент страху од нового, прето же нови видумки гоч су и лепши од старых, гледаю нови напоры, нови прегалантства, нови и іншаки, гоч не зос основи, способ опходзеня.

Вежніме приклад зос кождоденого живота. Претпоставме же ше находзіме длагше време у завартых просторійах дзе не допера шветло. Очі нам навікню на цму и вец кед заш выходзіме, т. е. кед вийдземе на шветло, наш вид перемескі и мушіме постепено привіковац тримаюци руку або друге даци пред очми. Исто так кед преходзіме зос шветла до цми появлює ше неприятносц у чулу віда и ми ше процивіме и опходзіме такі пременки. Так исто, явя ше у нас процивносц и кед по длагшим одмору преходзіме заш до рушаня. Або вежніме приклад селеня. Чловек, хтори ше преселі з ёдного валала на другі або на варені, у перших дньох и пред тим чувствуе якуш нелагодносц, але постепено ше привікне, а може ше привікнуц, новей околини, другім обычайом, у понашаню у доме и на уліці.

С того шыцкого видзіме, же чловек поєдини, маса и читаве людство, тежи гу тому у хторым не видзі ніяку новосц и пременку. Лем поєдини, хторим на шерцу лежи добро чловечства, дзвігаю ше и указую драгу будучносці, по хторей ёдни скорей, а другі познейше исайду и увидза аж вец праву слику шерца таких людзох.

Закон інерцій усадзені не лем у члозечім естеству, але у целей природи. Прето мушіме буць свесні того закону, хтори спера еволюцыю людского живота у кождым погляду и розрыва спону, хтора нам дава драгу гу совершеннейшим идеалом, гу лепшим днем матеріяльнаго и духовнаго жица, и бориц ше поступно з нім.

Кажду новосц найлехчайше примеме, кед ей дозволіме ей розвіване и кед опатриме ей обидва страни: добру и злу и аж по тим кед одлучиме ей вредносц. Пренагліносц и приношене предвременого суда о даякей надії, вельо раз ше укаже як неосновані страх од нового и як дійство ліносці чловеческій, по хторей кажда дотля невідзена ствар вінаграя як неприятель.

Е. Михайлов

ТУРЕЦКО-ЮГОСЛАВЯНСКЕ ЗБЛІЖЕНС

В єшени Є. В. Король Александер оби-
шол балкански престоници и з Ёго мудру
політику пришло гу балканскому пакту. При-
шло гу турецко югославянському збліженю,
котре не лєм главни фактор мира на Балкану,
але то у ряду інтернаціональнї политики
єден од найважнєйших удаосцох за остан-
них дзешец роки. Турецка свесна того и по-
казує своё задовольство. Оддаваючи при-
знане Є. В. Королю Александру за вельке
діло консолідації Югославії в Турецьку з
вельку радосцу дочекали нашого министра
заграницького п. Боголюба Іефтича и пришло
гу утвердзеню споразуму.

Поводом того издала Анатолска Агенция
слідующи комунике:

„Подчас посети, котру зрабел Анкари,
Його Екселенция пан Боголюб Іефтич, ми-
ністар заграниця Югославії бул прияти од
пана Предсідателя Республіки и мал зос-
нім другу бешеду.

„Міністар бул на бешеди исто и зоз
Ісмет пашом и Тевфик Руджи бейом.

„Под час тих бешедох, котри ше одно-
шели на шицки вопросы, хтори интересую
обида жеми, а на концу на способ на яки
турецка и югославенска влада похопели Бал-
кански пакт, ягод и на політику взаємносци,
котра ше заснива на Балкану, за найвекше
добро мира тей обласци, а на основу неза-
висносци шицких балканских державох и без-
бедносци их балканских границох, утвердзена
сагласносц у поглядами.

„Посцігнути є споразум о тим, же Тур-
ска и Югославия, чварсто одани ділу мира,
наставляю у духу взаємносци и солідарносци
развой своєї политики у смислу вшесамей-
шого зближеня помедzi тоти два жеми а у
оквиру балканской сараднї, такого якого за-
думали у Бєограду и Анкари приликом кед
ше зишли министри заграницьких діл держа-
вох потписникох пакту.

„У сврху да ше обезбедзи связ, котри
потребни за наставляне так започатого вза-
ємного діла, Турецка и Югославия буду єдна
другей доставляц обавештеня до котрих би
приходзели а по вопросах, котри би интересо-
вали тоти два жеми и Балкан уопще.

„Міністар заграницьких діл Турскай и
Югославії одлучели же одношения медзি тима
двома жемами дополня еще и елементима,
котри им до тераз не достаяли и да в тоту
сврху приступя чим скорейшим заключеню
уговора о торговизи, о настаніваню и видав-
ваню злодійох и о взаємній судской помоци“.

ГАЗДОВСТВО

Жем, кед ше обрабя треба ше трудзиц,
да чловекови чим веци хасну прынсне, так
його труд будзе добре и наградзени. Жем
треба добре гноіц, бо кед ше роками шейе
а не гноі вихаснус не, так же и жем першай
класи не прынеше тельо плоду келью би при-
несла друго и трэдо-класна жем. И гной
муши буц приготовлени, да ше жем подеднако
може погноіц а веци гноіво муши буц добре
пречарироване. Вель употребляю вештачке
гноіво; о тим нешкі не будзе бешеди, але с
тим гною котри ше с под статку и с попод
конъюх достава. Нашо газдове сцеля под коні
и крави сламу; тата слама ше зос конъскую
и статкову балегу змишана охабя на гноіско
дзе ма зрец. Сламу кладу длугоку, таку яку
по тлаченю достаню. То ма свою непрактич-
носц. Перше и першое статок го спопод себе
лепше роское, а друге не натопи ше тельо
зос изметом статку. Вель лепше сламу по-
резац на кратше так дас на 10—15 центи-
метри, лепше го мож кіпресцерац, статок
остане чистейши, а и у полю, кед ше гной
рорзуца, мож го вель лепше, еднак вшадзи
рострестри.

Гноіво ма зрец голем три роки. Прето
треба справиц, дзіру за гной т. зв. гноіско,
але далеко и од свога обисца и од студні.
Гной ше розпада, гніе, у кім жлю міліярди
неприятельской чловековіх, котри угрожую здо-
ровіе. Кед студня бліско гу гноіско, чи
спадне дижь чи сухо з влаги гною ше
уйдзе и до студні та тифус и други недачи
ту. Зато треба студня чим далей да будзе.
Коні и статок не треба напавац с каблу, але
им треба до валова сипац а же го на полю
нет та треба их напавац здаякого другого
суду зос котрого чловек не пие. Ест вш-
ліяки хороти, котри чловек може достац праве
посредованем животинъю. И за сами статок
лепше кед ше го не напава зос жиму воду.
Треба мац у хліве даяки суд, вечар до ньго
нацагац води та кед постоі през ноц у хліве
теди го стотку дац, поготово в жиме. На
вельюх местах сам видзел, же и хліви гноіско
и студня барз на бліско не далеко су од
обисца у котрим и чловек бива. Лепше мац
дакус векши двора бо гноіско найбудзе аж у
загради, главне да є удалене и од обисца и
од студні. Як то не прыемно влєце кед у ма-
лим дворе гноіско шмердзи а гу тому кед
подумаме же то була бида вель раз, кед по
валалох вибила епідемія страшных хоротох,
котри вель и вель одрослих а еще веци
одогнали на други швет скорей як треба.
Гноіска потребни, але ше маме постарац,
да нам не почкодза. Правда же подума себе

дахто та и мой дідо исто так робел, то то гноїско од теди и стої ту як и студня, та стари умар. Вон осталер, але вельо млади поховані а не знало ше чэм.

Други буду думац та наша студня новей моди, вертана є, на пумпу, до ней не може чециц вода од горе. И то не стої вилученіни зоз чловечого цела и животинъюх, ше упиваю до жеми и вше глїбше и глїбше иду до жеми так же забрудза и пиячу воду.

Зато препатриме свої двори и постарайме ше; да студня за пиячу воду будзе голем 15 метри, кед годно и вецей од гноїска.

ВІСТИ ІЗ ЦАЛОГО МИРА

• Американски банкар Инзул проневерел вельо милиони доляри и сцекнул аж до Грчкей. Кед за нього дознали власци американски дзе є, купел себе єдну ладю и сцекал зоз ю през Средземне море до Чарного, але го у Цариграду дочекали и арестовали и тераз на американской ладі путе дому да покутує свойо грехи. Божия казна каждого постигне гоч и тельо пенежи ма як и Инзул, пред покуту ше не може скриц.

• 200.000 воли и крави забито у Ирскей, да ше отрима висока цена. Держава обещала кождому земледілцу дзешец шилинги за скору а-месо муша руциц.

ФЕЛЬТОН

ГАЗДА ИВАН СОЛОВЕЙКО

Умар дідо Иван а ніхто з нас не знал хто є и откаль є. Тельо зме знали же прес даскельо роками пришол до нашого панства и з рубанем дрва зарабял свой хлеб. Бул цихи, пилни, задумани та зме од нього не могли ніч дознац. Любели зме го шицки та нам мило було кед нам пан Козарищук, газда зос сущедного валалу виприповедал його историю:

„Газда Иван бул єден з найвреднейших и найчуварнейших людзох у валале И... Мал свою хату, мале газдинство, коні, крави, овци. Кед поробел свою роботу, па зме го видзели же ше лапа до кождай роботи, дзегод було заропку. Гуторел: мам двух синох, та кед ше уж я мушим мучиц и чешко зарабяц хлеб, постарам ше, да вони голем лёгчайше зарабяю на свой живот, най ше вони не муша тратиц кед я мушим. Мал умилни шумни глас та при роботи себе потшпивовал вие бул вешели як найчастливейши чловек. Цали валал го любел и же крашнє шпивал та то шицки волали Иван Соловейко. Так наш Соловейко, кед м'ю одрос перши син дал

• У Аргентини єден вельки автобус котори вожел єдну свадзбу спаднул до рики недалеко Хас Палмаса. Єденац людзох нашли шмерц а млади и млада лем лехчайше повредзени.

• И Австрия почина проганяц Ервейох. Філмови на немецким языку у котрима жидзи бавя буду там забранети.

• Пред конец лоньског року ше рушела экспедиция през Сіверне море на ледоломцу „Челюскин“. Експедиция мала за задачу да преучи драгу през котру би мали саобратац ладі зоз Европи. Леденим Морем на виход до Тихого Океану. Бреги з ляду зінчели лоды „Челюскин“ и его посада осталася на югомней санти. Медзі німа було и дзеци іожена. На их щесце влапели стик преко свойого радия зоз осталим шветом та ше рушели на их спасене. Вецей мешаці преведли на ляду без цеплих хижох на жими од 40° под нулу. Єдному рускому пилотови пошло за руку после двух мешацох да спасе 18 дзеди и жени а други котрих коло 80 еще остало аж того мешацу троме храбри руски пилотове спашели по найвекшей бурі и метяви. Цали швет задзвівели тоти штири руски пилоты зоз свою храбросцу и чловеколюбiem. Єдн з них таки шмели бул же и на кридла аэраплану вязал по єдного чловека и так лецел. Шицки су тераз на сигурним месце, вельо

го до школи в Мукачево а младшого дал до жида у валале, най виучи за тарговца. Не было счастливейшого человека од Соловейка. Старши син Митро добро ше учел а младши Петро бул пилни и чварни.

Преходзели роки а Митрови віше вецей пенежи требало. През лето слабо дому приходзел, бо му ше лепше пачело у варошу. Дармо го отец модлел, да придзе дому кед школи нет: голем теди да німа трошку. Па кед и пришол ледво ше гу кому озвал. Одови гуторел: руска бешеда худобна, не знам ше як треба на ней добре аві віяшниц, кед сцем да цо мудре повесц; требало би шицки по мадярски да научице бо то прекрасна бешеда, то за нас панох створена. Газда Иванови не было по волі; пробовал сина на славянски драги обращиц, але му ше не удало, бо син му тельо бешедовал, же на концу не зрозумел цо му з тим сцел повесц. Думал себе, та вон учи школи, чита вельо, та док старши будзе оздаль придзе на то же ше ма пишиц же є Руснак, озда му міле будзе шицко цо руске. Преходзели роки а газда Иван ше пресина віше вецей задлужовал.

Жид кед видзел Ивана та го затримовал и распитовал до пише пан Митро? Кед чул же ше газда Иван рихта на вашар предац

з ніх у болникох и сам командаант експедиції. Установено же ходна буц линия за ладі през тоти краї лем муша буц за туту роботу справени кораблі.

• Барз витки особи вецеи не буду у моди, бо нова фільмска глумица у Америки, Ме Вест популарише нову моду, полнєйшц линию.

• Єдан Француски лікар пренашол и допущел, да ше предаваю пілули за моцоване паметань.

• Разбойник Тейсковски у Польской послали Порескай управи 25 злоти як порез на свой приход.

• Михайлo I краль циганох у Польской нареддел своїм циганом, да вецеi не вандрую, але да жію на єдним месце, як и други швет, и да жію зоз занатох и земледілія. Питане же чи го зосцу послухац, бо чешко одвіковац, нацоще навикло.

• У Турскай од кеди Кемал паша влада, ходжове (турски попове) вецеi не обучают дзеци у школох, а обучовац дзеци поверено учительом. Недавно ходжом и друге право одобрали. Наиме ходжове не буду мац вецеi право судзиц. За судийох буду ше поставляц лем стручняци зоз правничким вишколованьом, як то по цалей Европи заведзене. Ходжом охабене лем богослуженіе у джамиі. (турска богоомоля)

коня лебо краву, да може послац синови на школи, вон му гуторел: „Газда Иване не предавайце ніч, я вам пожичим, поце лем до мне, туньо вам дам пенежи по єдним проценту, шак ви мой чловек. Пристал газда Иван и потписовал му вексли и то раховане єден процент але по жидовей рахунки єдну круну за єдну мал плацац а векслу кед потписал та на дупли пенеж, ето прето, да камат не мушки през рок плацац, але кед вращи пенежи та и то виплаци. Ишло то так док єдного дня Жид уж не дал, гуторел му, дал сам вам вецеi як ваш маєток вредзи. Митро не мог од оца достац пенежи та ше на ньго логнівал, ступел до державней служби а за оца и своих не сцел ані чуд.

Биbil и Мармарошки процес, заперали людох та и газда Ивана. Син Петро бежел гу Митрови, да оца даяк ратув, але го вон ані чуц не сцел. Гуторел му до ме брига, до себе уварел най и е, тельо роботи мам праве пре ніх, пре їх рускосц, лепше би було да патрел пенежи зарабяц, да я школи скончел. Пре його недбалосц я тераз мушим як мали поліцыйски урядник жиц. Петро бежел од єдного, до другого, док на концу и Петра не запарли. Лежел у арешту з оцом и з другима, у чим шерце руски дух жил.

ВИСЦI З ЮГОСЛАВІЇ

• В рудокопу Какань ще стала експлозія гасу так же вельо рударе нашли ту свою шмерц. Число мертвих ще точно ёще не зна. Работніци неуморно робя на откопаваню своїх товаришаох. До тераз выбрано 120 мертвих. Є. В. Король Александар даровал 100.000 динари як помоц пострадалим фамилийом. И министарство соціяльней политики приядло на себе старане о широтох котри остали после тей катастрофи.

• Згорел скоро цали валал Доні Кралевиц у Медюмурю. Запалело ше перше шено на гумне. Вітор дул и на фришко ше огень розширел на 20 хиж. После двух годзин горели 50 будови а пред вечаром 100. Пошта и други державни надлештва мушели спасавац телефони и цали уредяй. Чкода велька, людских жертві слава Богу нет.

• Злогласни враг Маркович директор банки тих дньох є обешени за свой гришни діла.

• Пре єден динар забил своіого товариша. Кед ше врацали з роботи Петро Двордевич, циган, дал своіому товаришови Йовану 2 динари да купи цигарети. Йован купел лем за єден динар цигарети а єден себе затримал. Повадзели ше прето и Петро вдерел Йована

И Митро бежел по Карпатах з валу на валал и гледал, кого ма еще запрец а за оца и брата ше не старал.

Прешли даскельо мешаці Ивана дому пущели, але пришол сам бо Петро не дочекал конец процесу, умар. Требало тераз зоз Жидом вексли ушориц и вон го приял жимно и гледал, да му шицко на раз вращи, бо вон не сце мац велеиздайніка за свого дружника. Протестовал вексли, пошол на бубень и маєток и хата и статок. Остал газда Иван на улицы. Жаль му було, а й Ганьбел ше, же так прешол. За то се рушел на роботу до других валалах дзе го не познаю—а кед ше опращал од сущедох та гуторел. Идзэм до швета, бо ме ганьба же сама препаднула прето бо сам сина до школи даць не відо добреj. Требало було ми гэдо Галичину до рускей школи даць не до мадярскай. Немац ме хто порадзіц та сам постайлекорбаком, док сам свого сина за свой ёсси за чародного неприятеля отховал. Лепшаго будоха дома остал, та и маєток да сама втрацел, нале бим сина очувал, отримала бы мусіе широка руска душа и благе щиро шерца від ближних не мушел з ньго ганьбиц.

зос шекеру до першох так же му раздробел ребра и кесретни Йован умер.

• Вельки успих показала Земледілска набавлячка Задруга у валале Вигковци при Александровцу. Обрт виношел 233.228 динари, кождодзвени пазар бул през 670 динари. Чисти хасен достали 17.322 динари. И ту єден доказ того од якого значаю кед народ организовани. У тей задруги кожди член вельтоунше купел до му требало, як гоч дзе индзей, а на концу рока ше мал ище дзеліц зос добитком.

• Удружене за отховование чистокревного симентанского статку основане у Речици при Карловцу. Задача є того удруженя да своим членом набавля приплодни, чистокревни статок и да ше стара о добрым и хигиенским виходу його.

• У Владимиравцу, у Банату, Марко и Никола Драксин у друштву з їх ніввесту Марію забили Др. Міленка Лазича, општинського лікаря, у намери да му однею пенежі. Марія була по дохтора вечар, поцме, и поволала го до месарні да препатри мясо. Кед вошол до двора, споза студні, Никола с пушки штурмав на нього. Преплашени дохтор Лазич сцекнул до клаоници да ше спаше, а там го Марко дочекал з ножком месарским и пререзал му гагор, заклал го як баранче. Руцелі го на коч и вец за валалом до ярку. Други дзень нашли мертвого дохтора, а злодійох полапали. Марко осудзены на шмерц вишанем, а Никола и Марія на вечиту роблю. Ёст еще дурних людзох котри ше ані Бога ані власци не боя, та вец таку и награду достаню.

• Соколска застава американских Хорватох, котра ше по войни чувала у Крагујевачким војним арсеналу, з велику параду пренесена до Загребу.

ВІСЦІ ЗОЗ СОЮЗУ

— 22. того мешацу отримана у Коцуре конституциона скупштина секції К.П.С.Ю.Р. на котрим було присутно преко сто особох. Пан Сима Стрибер отворел сгромаждене привител присутних и госцох. Предсидент Союзу п. Др. Милутин Губаш винес кратки реферат до терашней роботи п. Др Александар Сакач у дугей патріотско-національней бешеди виложел циль и напори Союзу, котру бешеду прилапел п. Владислав Поляк и п. Кирил Шовш. После того вибрati одбор коцурской секції Союзу и приступено улісиваню еще не уписаних членох.

За власництво К. П. С. Юго-Русин и за уредништво
За штампарију „Натошевић“ К. д., Нови Сад,

— Истога дня отримана конституциона скупштина и у Сриме у Петровцох на котрим присутствовало коло 100 души. Пречитани перне Союзово правила. Приступено до улісиваня, уписано коло 50 нових членох. Затим вибрани одбор секції Союзу у Петровцох. У саентуалийох настала дебата коло того чом ше оснива культурно-просветни Союз кед уж єдно слично друштво постої. Водзели то главне припадніки друштва „Просвіта“ и гледали компромис, да ше тоти два друштва злею до єдного, да ше старе друштво реорганизує. Но те були двоме троме а шицки остали при ідеїох Союзу.

Поволуємо шицки валали у котрим жио нашо єдномишлиеники а еще не основани секції, да то у найкратшим часу зробя, да можемо свою роботу чим з веши силу наставиц.

Док буду секції остварені теди у новинох наших винешеме мена шицких котри у управи центрального Союзу и тих котри у одбору секційох Союзу.

Х У М О Р

З Бердичова з єдного малого места у Руслі, бул єдан тарговац у Петрограду, купиц робу за свою тарговину. Кед ше врацел, его колегове тарговаці у Бердичове, котри нігда не були у Петрограду, почали му ше вилитовац, же яке то место Петроград.

— О барз вельке место! Штири раз веши, як наш Бердичов!

— А яки там дучани у Петрограду? випитовали му ше далей.

— О барз вельки. Штири раз веши як у нас, у Бердичове.

— А яки там фірми над дучанима?

— О барз вельки. Штири раз веши як у нас.

— А яки там букви на тих фірмах?

— Страшно вельки. Таки вельки, же кед з єдней фірми случайно спаднул межки знак (ъ) то штири человека забило. Я подумал кельо би могло позабивац, да спаднул тврдій знак (ъ), та сом дораз дому отпутовал.

Б Е Р З А

Пшеница бачка Н Сад 96—98, бачка околина Сомбор 95—97, среднє бачка и сримска 96—98, бачка потиска 100—101, славонска 98—100

Кукурица : бачка и сримска стара 74—76.
Яоец бачки и сримски 65 - 66 кг 72·50 — 75

одговара: Др. Милутин Губаш, Н. Сад, Фугошки пут 199
Скерлићева 3, С. Ђисалович, Јована Бошковића 6